

DE DUIVELSEILANDEN

HET WARE VERHAAL
VAN EUGÈNE DEGRAVE

(*Le Bagne*, 1901)

VERTAALD UIT HET FRANS EN BEWERKT

DOOR PATRICK BERNAUW

DE DUIVELSEILANDEN

© 2025 copyright Patrick Bernauw & vzw de Scriptomanen

Redactie : Lili Vanden Wijngaert

Cover: Studio Scripto

www.scriptomanen.org

www.bernauw.com

Contact: info@inter-actief.be

Niets uit deze uitgave mag, op welke wijze ook, worden overgenomen
zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Bij wie zich verdiept in het relaas van Eugène Degrave, rijzen vroeg of laat een aantal vragen... Hij en zijn broer kunnen best wel het slachtoffer geworden zijn van een gerechtelijke dwaling. Maar dan nog, waarom werden de beide broers zo hardnekkig vervolgd door de Franse autoriteiten, en waarom kregen ze – net zoals kapitein Dreyfus – een uitzonderingsbehandeling in het strafkamp? Waarom ook bleek het zo lastig om gratie verleend te krijgen van de Franse overheid?

Ik baseerde mij voor mijn bewerking op de Franstalige versie van Eugènes memoires, *Le Bagne*, die hij in zeven nachten zou hebben geschreven en waarin ik sommige passages heb geschrapt omdat ze te langdradig waren, al te pathetisch of geen nieuwe informatie bevatten. Voor de rest heb ik wel scènes gedramatiseerd, maar mij alleen vrijheden qua taal gepermitteerd, die ik zo vlot mogelijk en modern klinkend wilde krijgen, zonder het patine van de tijd helemaal te verliezen. Puur inhoudelijk heb ik weinig of geen wijzigingen aangebracht. Oké, ik liet Eugène Degrave gaandeweg de vulkanische Iles du Salut of Zaligheidseilanden omdopen tot Duivelseilanden, naar het kleinste maar bekendste van de drie: het Ile du Diable. Maar dat is het zo ongeveer. En nergens geeft Eugène Degrave ook maar een begin van een antwoord op die toch wel prangende vragen, terwijl je tegelijk het gevoel krijgt dat hij allerlei dieper liggende oorzaken suggereert. Werden Léonce en hijzelf het slachtoffer van een complot, gesmeed door de Franse overheid?

Jan Vandamme publiceerde in 1992 *De Affaire Degrave-Rorique, moord en piraterij in de Stille Zuidzee*, die de geruchtmakende kwestie van destijds in al haar facetten belicht. In zijn boek is ook een ‘hertaling’ van de Nederlandstalige versie van *Le Bagne* opgenomen, die korte tijd later verscheen: *Het proces en de gevangenschap van de gebroeders Degrave (Rorique)*. Hij belicht uitgebreid de mythevorming rond de affaire, de rol die de media daarin hebben gespeeld, hoe de broers uitgegroeid zijn tot literaire helden

in *Les frères Kip* van Jules Verne of het ongelooflijk succesvolle toneelstuk van Cesar van Cauwenberghe, *De gebroeders Rorick-Degrave*. Vandamme heeft het over de gebroeders Degrave als typische 'fin-de-siècle personages' en over de bredere betekenis van de affaire. Maar ook hier: geen spoor van een begin van een antwoord. En dat vinden we evenmin in *Verbannen naar het Duivels-eiland* (1991), een hervertelling gelardeerd met persoonlijke bedenkingen, van de hand van Roger Slosse.

Des te vreemder wordt het omdat Jan Vandamme in zijn essay vrij veel aandacht besteedt aan de bemoeienissen van de toenmalige minister van Financiën, August Beernaert. Eugène Degrave vernoemt graag zijn verdedigers met naam en toenaam, en hij doet dat ook met hooggeplaatste figuren zoals de koning van Noorwegen en Zweden Oscar II, maar van Beernaert geen spoor. Nochtans is 'de verwantschap tussen de gebroeders Degrave' en Beernaert, volgens Vandamme, 'het hardnekkigste gerucht' dat destijds de ronde deed: 'Al op 3 januari schrijft de Brusselse progressistische krant *La Liberté* dat Léonce het petekind is van de minister. De dag daarop bestempelt de eerbiedwaardige *Journal de Bruxelles* dat gerucht als een puur verzinsel. Wel bevestigt ze dat minister Beernaert, die van Oostende afkomstig is, de familie Degrave goed kent.' Eugène vermeldt in zijn boek wel de heer Van der Cruyssen, 'die vergat dat hij ambtenaar was' en 'zijn positie honderd keer op het spel zette om met verve in de voorhoede te strijden voor het leven van zijn oude vriend Léonce Degrave'. Deze Van der Cruyssen was onderbureauchef op het ministerie van Financiën, wat – zo schrijft Vandamme – 'de pers meteen interpreteert als een vingerwijzing van August Beernaert'. Verder luidt het als volgt, wanneer de gebroeders Degrave ter dood veroordeeld zijn: 'De Belgische regering, die in de persoon van August Beernaert een overtuigd verdediger van de gebroeders Degrave heeft, komt nu via haar ambassadeur in Parijs officieel tussenbeide.'

Vandamme vertelt dat Eugène en twee leden van het comité eind oktober 1899 een bezoek hebben gebracht aan Beernaert.

‘Eugène belooft hem dat hij het vertrouwen dat de staatsman in hem gesteld heeft nooit zal beschamen en dat hij alles in het werk zal stellen om volledig eerherstel voor hem en zijn broer te verkrijgen.’ Hij voegt de daad bij het woord en procedeert tegen een Parijs dagblad dat zijn naam en die van zijn broer, maar ook die van Beernaert door het slijk heeft gesleurd in tal van artikelen. Het blad zal inderdaad veroordeeld worden wegens laster.

Waarom laat Eugène Degrave de minister zo uitdrukkelijk buiten beeld in zijn memoires, die hij opdraagt aan de beroemde Parijse polemiste Séverine, een andere verdedigster van het eerste uur? Uit een artikel in het Nieuwsblad over een toneelstuk dat in 2013 in Oostende zijn première beleefde, blijkt dat Eugène ook over een ander illustre persoon de discretie heeft bewaard. ‘*Papillon*’ *fladdert op in Oostende* titelt het stuk: *Hét sensatieverhaal van de 19de eeuw op de planken*. En een uitvergroot citaat uit een interview met de makers, stelt de kwestie aan de orde die ook mij zo intrigeerde en suggereert meteen een mogelijke verklaring: ‘Waarom waren de koning en de premier zo begaan met twee Oostendse avonturiers? Waren ze misschien koloniale verkenner?’

De makers van *De gebroeders Degrave* zijn de acteurs Kurt De-francq en Jonas Van Thielen en regisseur Dirk Opstaele. August Beernaert was van 1884 tot 1894 premier van België. Hij wordt algemeen beschouwd als een van de grootste staatsmannen van België en werd ook benoemd tot minister van Staat. Hij heeft nog steeds een reputatie als mensenrechtenactivist en pacifist – in 1909 won hij de Nobelprijs voor de Vrede –, maar werd in 1876 ook lid van de pas opgerichte Association Internationale Africaine. De Onafhankelijke Congostaat – ook bekend als Congo Vrijstaat – was tussen 1885 en 1908 het persoonlijk wingewest van Leopold II en werd met de steun van premier Beernaert opgericht in 1885. Naderhand bleef Beernaert zich wel inzetten om de slavernij af te schaffen en kloeg hij de koninklijke uitbuiting van Congo aan, wat hem in onmin bracht met Leopold. Na 1894 werd Beernaert voorzitter van de Société Belge d’Etudes Coloni-

ales en bekleedde hij verschillende bestuursmandaten in Congo-Vrijstaat.

Beernaert zou samen met de koning druk hebben uitgeoefend op de Franse regering om de gebroeders Degrave niet ter dood te veroordelen en hun gratie te verlenen. Defrancq oppert dat die politieke inmenging misschien het gevolg was van een opdracht die de broers gekregen hadden van Beernaert en/of de koning, die naarstig op zoek was naar kolonies. Kregen de Fransen in de gaten dat de Degraves eigenlijk koloniale verkenneren waren geweest en reageerden ze daarop met het uitspreken van de doodstraf, en daarna met het speciale regime op de Duivelseilanden? Is dit ook de reden waarom Eugène Degrave het zwijgen bewaart over de tussenkomsten van de premier en de koning? Wellicht zullen we het definitieve antwoord nooit kennen.

De biografie van Eugène Degrave, na de publicatie van zijn memoires, leest als een verslag van twaalf stielen en dertien ongelukken. In 1902 trekt hij naar Tahiti om alsnog en finaal zijn onschuld te bewijzen, maar de expeditie strandt in de Verenigde Staten. Eugène gaat in een voorstad van Parijs wonen, samen met een rijke weduwe, en verkoopt kant. Na het verschijnen van zijn boek, wordt hij een graag geziene gast in de Parijse literaire salons. In 1903 krijgt hij een baan aangeboden in Monaco, waar hij trouwt met zijn voormalige hospita. Het jaar daarop vertrekken ze naar Venezuela, om een nieuw leven te beginnen. De kans is groot dat hij nooit met zijn voormalige hospita getrouwd is geweest, maar wel met haar jonge charmante dochter Jeanne, lezen we bij Vandamme. Dat zou dan in Trinidad gebeurd zijn, waar hij een baan had gekregen bij de havenpolitie. Eugène gaat dus weer varen, maar wanneer Jeanne ziek wordt, besluiten ze terug te keren naar Frankrijk.

Een ontdekkingsreiziger beweert in Colombia een smaragdmijn ontdekt te hebben. De man, Georges Sogler, neemt contact op met Eugène en samen vertrekken ze in 1908 naar Colombia. Het loopt verkeerd af, er lijkt sprake te zijn van een zwendel ten nadele van een voormalige vriend van Eugène – Claude Casimir

Perier – en in 1912 worden hij en Sogler veroordeeld tot een flinke geldboete. Eugène houdt zijn onschuld staande, maar is wel geruïneerd. Nog in dat jaar wordt hij gearresteerd door de politie van Brussel omdat hij aan het hoofd zou staan van een bende die kerkschatten uit de kathedraal van Namen heeft geroofd. Na een goeie maand is hij weer op vrije voeten en wordt hem alleen verboden wapenbezit aangewreven.

Eugène zoekt met vrouw en kind opnieuw de anonimiteit op in de Verenigde Staten, meer bepaald in Seattle. In 1924 gaat hij nogmaals naar Colombia zijn geluk zoeken. Daar overlijdt hij op 28 juli in het ziekenhuis van een klein stadje te midden van de Colombiaanse jungle. Er hangt een waas van mysterie rond zijn dood. Eugène Degrave is amper 59 jaar geworden.

AAN SEVERINE

Sta de ongelukkigste van alle mannen toe dit verhaal op te dragen aan de edelste van alle vrouwen, als teken van erkenning en diepe dankbaarheid. Mevrouw, u zult in mijn memoires geen literatuur vinden; ik schrijf rauw, zoals het is en is geweest: de waarheid, als een daad van rechtvaardigheid. Ik heb nooit eerder geschreven en ik heb van niemand de hulp ingeroepen. Ik weet beter hoe een schip te besturen dan een pen, maar als een echt zeeman kan ik voelen, kan ik bewonderen. En ik bewonder u, mevrouw, niet alleen voor wat u voor mij hebt gedaan, maar ook voor andere ongelukkigen; en ik bewonder wat u nog steeds doet.

Hoe vaak heb ik daar niet gehoord, in het bagno: 'Ah, als Séverine dit eens wist!'

Mishandeld, gefolterd, ellendig en wanhopig riepen de arme gevangenen niet langer God aan, die hen in de steek had gelaten... maar een vrouw: Séverine. Ik verdedig ze niet, in dit werk, al die veroordeelden – want onder hen bevinden zich zeker de laagsten en de meest verachtelijken. Maar er zijn er daar ook, en zelfs tamelijk veel die... als ze niet volledig onschuldig, dan toch op zijn minst zeer weinig schuldig zijn. En zij die geheel onschuldig zijn, ja, zij lijden het meest. Het is daar een misdaad als je zegt: 'Ik ben onschuldig.' Dat is net zo goed als zeggen: 'Maak me maar dood.'

Als het me lukt het lot van enkele van deze ballingen te verzachten en te voorkomen dat een of andere schandelijke Corsicaan in het uniform van een cipier nog steeds ongestraft de ongelukkigen kan martelen of vermoorden, dan is mijn doel bereikt.

Eugène Degrave

Boom, 8 december 1899

HOOFDSTUK 1: DE GEBROEDERS DEGRAVE

De familie van mijn moeder bestond vooral uit zeelui. We waren thuis met vier broers en een zus. Alle broers ondergingen de aantrekkingskracht die de zee, een wrede verleidster, op veel mannen uitoefent. Vooral mijn oudste broer Léonce en ikzelf waren getroffen door de ziekte die ons belette op één plek te blijven, tenzij de plek het dek van een schip was.

We hielden van onze moeder. Zij wilde niet dat we zeelui werden en we onderwierpen ons aan haar wil. Terwijl we onze verloren toekomst betreurden, bereidden we ons voor op een andere carrière. Maar de fascinatie voor de zee was sterker en uiteindelijk... werden we zeelui. Dan toch!

Onze moeder bleef ervan dromen haar twee zeemannen bij zich te houden. Rond die tijd begon men in Oostende echter met stoomboten te vissen en dat leverde prima resultaten op. Wij hadden een mooi klein stoomschip op stapel gezet, de Degrave. Ah, met wat een hartstocht volgden we de voortgang van de bouw! Het leek alsof we voor een broer zorgden die we liefdevol opvoedden, zodat hij de kracht zou hebben om samen met ons de wonderlijk groenblauwe zee te temmen.

Léonce en ik, wij werden vissers. Jong, vol van vertrouwen in ons geluk, togen we aan het werk. Om mee te kunnen praten over de trots die je ervaart op een schip dat je naam draagt, moet je dat gevoel kennen. Wij gingen waar we wilden, wij waren onze eigen meesters en trotseerden de woede van de zee met een lach op onze lippen en moed in ons hart. En het geluk stond van in het begin aan onze zijde: we deden wonderbaarlijke vangsten.

In oktober 1885, bij zeer slecht weer, zagen we een schip in nood: de driemaster Pieter, uit het Noorse Moss. De bezaansmast en de grote mast lagen afgebroken op het dek. De ene, vastgehouden door zijn tuigage, hing aan stuurboordzijde, de andere aan bakboordzijde. Toen de grote mast viel, verpletterde ze de reddingsboten. De fokkemast, nog steeds overeind, dreigde bij elke golfslag om te vallen.

De bemanning van de Pieter stond op het voorschip naar ons te roepen en te gesticuleren. Maar bevelen noch smeekbeden konden onze mannen overtuigen hen te hulp te komen. Dus gingen mijn broer en ik er met ons twee naartoe, vier keer, in onze kleine boot, om de twaalf matrozen van de Pieter te redden. Toen mijn broer ons bootje langs zij de Pieter bracht om mij in staat te stellen de zieke kapitein uit zijn bed te halen en aan boord te brengen, verpletterde hij drie vingers van zijn rechter- en twee van de linkerhand. Daarna zonk de Pieter letterlijk onder mijn voeten weg.

We ontscheepten de onfortuinlijke bemanning in Scarborough, waar er geen Noorse consul aanwezig was. Mijn broer betaalde uit zijn eigen zak hun overtocht naar Hull. De matrozen van de Pieter beloofden ons dat ze in Noorwegen aan iedereen die het wilde horen, zouden vertellen wat wij voor hen hadden gedaan en dat ze ons zouden schrijven. Ze hielden woord wat hun eerste belofte betreft, want zonder enige aansporing van onze kant kende Zijne Majesteit Oscar II ons een mooie gouden medaille toe. Maar ik wacht nog steeds op de eerste brief van onze kameraden.

Om tijdig in Oostende terug te keren, moesten we ons tevreden stellen met een onbeduidende vangst. Dat was een gevoelig verlies voor ons. We laadden snel kolen en proviand in en vertrokken opnieuw.

Zodra we op zee waren, werden we opnieuw geteisterd door een storm. De volgende dag zagen we een Noorse brik, de O' Haneborg. Hij was zo kaal als een ponton, de masten waren afgebroken, maar hij bleef drijven op zijn lading hout. De O'Haneborg was in aanvaring gekomen met de Oscar, die onmiddellijk was gezonken terwijl de bemanning aan boord sprong van het andere schip.

Opnieuw was het Léonce die de reddingsoperatie moest uitvoeren, omdat onze matrozen dat weigerden. Met zijn verbrijzelde vingers hanteerde hij de roeiriemen. We slaagden erin de O'Haneborg op sleeptouw te nemen en naar Oostende te brengen.

gen.

De handelsrechtbank die ons een beloning moest betalen voor de redding van het schip, kende ons 3.000 frank toe. Kapitein Holder van de O'Haneborg had met plezier een schuldbrief van 20.000 frank getekend, maar het gerecht besloot – met enige vriendelijke spot – dat dit schamele bedrag moest worden verdeeld, evenredig met de lonen, onder alle bemanningsleden van de Degrave.

En zeggen dat zij alleen hadden toegekeken terwijl mijn broer en ik het schip redden!

*

Maar goed, we waren gelukkig, mijn broer en ik – gehard door de wind, gebruind door de zon. We gaven de centen uit zonder ze te tellen en wisten nog niet hoe snel geluk kan verkeren.

Zo vertrokken we op een middag in Oostende en brak er tegen elf uur 's avonds, in zeer mistig weer, brand uit in de kolenruimen van de Degrave. In een paar ogenblikken stond het hele ruim in brand. Alles werd in het werk gesteld om het vuur onder controle te krijgen, maar niets hielp.

Het dek aan bakboord was al ingestort toen we besloten de reddingsboot te water te laten. Onze matrozen propten zich erin. Mijn broer en ik bleven aan boord. Léonce zag er somber uit, en bleek. Maar zijn ogen schoten bliksems af.

'Léonce...?' zei ik.

Hij antwoordde niet. Het leek alsof hij me niet hoorde. Hij staarde naar de vlammen die aan de ra's likten, touwen verslonden, teer deden knetteren.

'Kom nu, Léonce... Kom aan boord!'

Hij schudde het hoofd. Ik moest hem even alleen laten, om een van onze mannen te beletten de tros los te maken en zonder ons te vertrekken. Het was op dit ogenblik dat ik mijn broer betrapte op een afschuwelijke blik. In zijn ogen las ik dat hij zich in het vuur wilde storten, om daar te sterven. Ik sprong op hem, pakte

hem vast, sleepte hem mee... maar hij probeerde me met zijn spieren van staal in de sloep te gooien.

‘Léonce!’ riep ik. ‘Wat moet ik mama vertellen!?’

Toen pas staakte hij zijn verzet en liet hij zich door mij als een kind naar het achterdek van de reddingsboot leiden, want er was geen plaats meer in de kajuit. Ik nam het roer over en we voeren weg.

Op goed twintig meter van het schip hoorden we de hond janken, die aan boord was gebleven. We keerden terug om hem op te halen. Zijn vacht was half verschroeid.

Opnieuw verwijderden we ons van de brandende Degrave, tot ongeveer tweehonderd meter, en bleven daar verbijsterd kijken naar het trieste schouwspel. Nu pas besepte ik hoezeer ik van ons schip hield. Het voelde alsof ik een deel van mezelf verloor, zoveel pijn deed het. Maar het was dan ook geen levenloos ding dat daar vernietigd werd, het was dit schip dat ik had leren liefhebben zoals anderen van een vrouw houden.

Arme vriendin! Zij brandde af tot aan de waterlijn, er weerklonken nog twee zware explosies als een laatste vaarwel – de watertank sprong en de lier die in het ruim viel was als een echo van dat vreselijke geluid... en toen was het voorbij. Wij hadden alles verloren, zowel ons fortuin als onze hoop. Ik zag wat er nog over was van ons schip verdwijnen in de golven, waarna diepe duisternis ons omringde, en ik huilde.

Onze mannen begonnen te roeien. Kort daarna schudde Léonce de verdoving van zich af en zette hij koers naar de dichtstbijzijnde kust: die van Nederland. Tegen de ochtend werden we opgepikt door een Engelse vissersboot, die ons in Maassluis aan land bracht. De Belgische consul zorgde ervoor dat we konden gerepatriëerd worden naar Antwerpen.

*

Terug in Oostende, huilde onze moeder met ons mee en ze probeerde ons te laten afzien van dit avontuurlijke leven. Maar we

wisten haar zo goed te overtuigen dat ze uiteindelijk toch een nieuwe kleine zeilboot voor ons kocht, de Tib-Doig.

Toen we voor het eerst zouden uitvaren, zagen Léonce en ik dat zich een grote groep mensen bij ons schip verzameld had. Een bemanningslid, Van Iseghem was zijn naam, bleek zojuist overboord gevallen. Ik trok mijn jasje uit en sprong in het water. De man die ik wilde redden, klampte zich met al zijn kracht aan mij vast en maakte mij het bewegen onmogelijk. Ik liet mezelf samen met hem zinken, hopend dat hij – vermoeider dan ik – zou loslaten als hij het benauwd kreeg. Maar dat deed hij niet. Ik probeerde weer boven te komen, maar ik kon niet meer.

Léonce sprong achter ons aan en slaagde erin ons weer naar de oppervlakte te brengen. Van Iseghem, half bewusteloos, hield me nog steeds stevig vast. Met één vuistslag sloeg Léonce hem buiten westen, zijn armen ontspanden en we brachten hem terug aan boord van de Tib-Doig.

Op onze eerste reis verloren we de Tib-Doig op de rotsen van Foula, bij Shetland. Het was een wonder dat geen van ons verdronk. Nu waren we wel volledig geruïneerd. Er viel niet meer te denken aan uitvaren vanuit Oostende. We konden ook het aanbod van onze moeder niet accepteren om een ander schip voor ons te kopen. Ons geweten liet dat niet toe. En zo vertrokken we naar Antwerpen.

Léonce monsterde aan als tweede stuurman op de Schelde en later de John P. Best. Ikzelf scheepte in op de driemaster Saint-Andrew, met bestemming Philadelphia en Saint-Louis du Rhône. Daar ontscheepte ik om naar Oostende te komen en me voor te bereiden op een examen voor luitenant op de lange omvaart.

Ik volgde een tijdje de lessen van de Zeevaartschool. Toen ik me aanmeldde voor de examens, werd ik echter geweigerd, met als argument dat ik niet de vereiste ervaring op zee had. Ze weigerden mijn tijd op de Degrave en de Saint-Andrew mee te tellen! Toch was ik op dit laatste schip ingescheept met medeweten van de Engelse consul en de maritieme commissaris van Antwerpen.

Ik ben ervan overtuigd dat ik op de Degrave een betere zeeman ben geworden dan de jonge matrozen op het schoolschip, dat slechts één reis van drie maanden per jaar maakte en de rest van de tijd in de dokken lag. Maar goed, de kapitein van de John P. Best zou zijn schip verlaten, mijn broer hoopte hem op te volgen... en een buitenlander met een zeer twijfelachtig diploma werd verkozen boven hem. Léonce was verontwaardigd over deze onrechtvaardigheid en ik was boos omdat mij werd geweigerd examen af te leggen. We besloten ons dan maar in te schepen naar een of ander ver land, waar men ons wellicht beter naar waarde zou schatten.

En we kregen gelijk. In San Francisco maakten ze niet zo'n heisa over een diploma of een examen. We toonden de ontslagbrieven van de Hesperides, de Lord Raglan, de Andreta, de North-West en de Minerva, en zowel Léonce als ikzelf werden bekwaam geacht om in alle omstandigheden het bevel te voeren over een schip. We kregen er een diploma van kapitein op de lange omvaart bovenop. Hiermee konden we als kapitein ook vanuit België en met een Belgisch schip varen.

We voeren als stuurman en luitenant van de James Townsend en als kapitein en stuurman van de Minerva terug naar België om onze moeder te omhelzen, en we vertrokken begin 1890 naar Londen. Er was daar net iets gebeurd waar alle buitenlanders onder leden. Een Griekse matroos had zijn kapitein met messteken gedood en alle vreemdelingen werden geweigerd aan boord van Engelse schepen. Mijn broer en ik, wij spraken Engels als onze moedertaal. Een 'boarding-master' bezorgde ons ontslagbrieven op naam van de Engelse broers Rorick en enkele dagen later scheepten we in op de Umlazi, naar Natal. Bij ons in België, en voor wie het niet gewend is met zeelui om te gaan, kan deze naamsverandering vreemd lijken. In Engeland is het echter heel gewoon, niemand let erop.

In Natal scheepten we in op de driemaster Raven, met bestemming Freemantle en Sydney, waar we aan land gingen. Er was daar net een algemene staking uitgebroken van officieren en ma-

trozen. Onze middelen lieten ons niet toe in de stad te blijven tot er een einde kwam aan de staking en we als officieren konden varen. We waren al blij een plek te vinden als matrozen op de driemaster Vagabond, die naar Finschhaven in Duits Nieuw-Guinea en naar Penrhyn ging.

Het was een trieste reis. De bemanning at alleen rijst, spek of gezouten vlees. Vier passagiers zochten enige afwisseling in het menu en raakten vergiftigd door het ingeblikt voedsel. Kapitein Robinson liet alle blikken overboord gooien en daar kwam dan weer hongersnood van. Als de reis langer had geduurd, zou de uitgehongerde bemanning ongetwijfeld aan het muiten zijn geslagen.

Op kerstdag van het jaar 1891 kwamen we eindelijk aan in Penrhyn, een verloren atol in de Stille Oceaan. Twee schepen geladen met hout waren daar gestrand, de Vagabond kwam een deel van dit hout ophalen. Penrhyn is een Engels eiland, de bewoners vertelden ons dat er alleen het strikt noodzakelijke beschikbaar was om van te leven, maar dat binnen één of twee weken de Gauloise uit Tahiti een lading parels kwam ophalen.

Aan boord van de Vagabond was het leven onmogelijk geworden. Volgens de scheepsrol konden we op 1 januari ontschepen. Mijn broer en ik gingen van boord; kapitein Robinson liet Cadet, een Franse scheepsjongen uit Réunion die met ons het schip wilde verlaten, in de boeien slaan. De arme jongen verloor met ons zijn verdedigers tegen de brutaliteiten van de luitenant, een wilde Schot zonder verstand en zonder hart.

We bleven daar tot juni. Het hoofd van het eiland, Bob, had twee broers. Zij gaven ons om beurt één maaltijd per dag. Het was zeker een karig maal, bestaande uit een paar kokosnoten met af en toe een stuk vis, of wat fruit. Maar de Kanaken behandelden ons zo goed als hun armoede dat toestond en we raakten er snel aan gewend. Waar we echt onder leden, was de zee overal om ons heen te zien, terwijl wij heel die tijd aan land moesten blijven. Als we het eiland maar onder onze voeten hadden voelen wiebelen, als het maar ergens naartoe had gevaren... o, wat

zouden we dan gelukkig geweest zijn!

Gelukkig werd ons af en toe een kano geleend of konden we de Kanaken al eens vergezellen als ze op parels gingen vissen. Op die momenten vergaten we dat we honderden kilometers verwijderd waren van de beschaafde wereld. We hielden wilde races met de bootjes, riskeerden honderd keer te kapseizen om toch maar als eersten aan te komen. En dan dat gejoel, die dwaze sprongen in de lucht, de kinderachtigheden als we wonnen... We dachten niet eens aan haaien als we in het water doken! Ja, het was een mooi leven, daar op Penrhyn. Uiteindelijk baden we zelfs tot God om hier nog niet meteen een schip voor anker te laten gaan!

Maar na die momenten van pure extase, wanneer we 's avonds terugkwamen in het dorp, overviel ons weer een doffe droefheid. Nog steeds geen schip te bekennen! We zwierven over het koraalstrand en keken naar de sterren die ook onze moeder moest zien, wanneer ze, zoals het haar gewoonte was, naar de dijk van Oostende ging om naar het klagan van de golven te luisteren die stierven op het strand... Ongetwijfeld vroeg zij de zee nu waar haar zonen gebleven waren... die hier, in Penrhyn, weemoedig in een hangmat lagen.

Op het eiland was een scheepsmast opgericht, die dienst deed als vlaggenmast en boven de hoogste kokospalmen uit stak. Bij elke zonsopgang klom ik naar de top en tuurde de horizon af naar een schip. Ik zag er twee, maar ze voeren Penrhyn voorbij...

*

We leefden daar volgens de gewoonten van de Kanaken. Rond acht of negen uur vertrokken we naar de visplekken. Om tien uur gingen we het water in, om drie uur kwamen we eruit. In korte tijd werden we redelijke duikers. De pareloesters die we verzamelden, schonken we aan Bob, nadat we de parels eruit hadden gehaald – als die er al waren. Ik heb eens drie parels uit één oester gehaald. Dat was wel een uitzondering, want je kon